

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 14. januarja 1938.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočerkovni račun:

Ljubljana štev. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Listina politične npravstvenosti

8. novembra 1931 so se vršile tiste znamenite jugoslovenske volitve, ki so bile take vrste, da jim še madžarske izpred vojne niso kos, čeprav je glede njih pisal norveški pisatelj Björnsterne Björnson, da so prava posebnost omikanega sveta. Kajti pri madžarskih volitvah je bila vendar dana opoziciji vsaj pravna mogočnost, da se udeleži volitev. In opozicija se je volitev ne samo udeleževala, ampak z velikimi žrtvami, često z žrtvijo človeške krvi, se ji je le posrečilo, dobiti tu pa tam kak poslanski mandat. Znani so iz tistih časov zlasti boji, ki so jih bili Slovaki zoper madžarski centralizem, ki je hotel vse politično in gospodarsko življenje osrediti v Budimpešti in ki zlasti v javnosti ni priznaval drugega jezika, kakor madžarsčino, četudi Madžari niso steli niti polovice prebivalstva. Slovaščina, romunščina, hrvaščina in srbsčina so bile kvečjemu tolerirane. Takrat so morali slovaški voditelji, med njimi zlasti Hlinka, prebiti leta in leta v madžarskih ječah, ker so si upali postaviti svoje ljudi zoper uradne madžarske in odpadniške kandidate.

Jugosloveni so natančno vedeli, da bi med Slovenci in Hrvati prav takrat ne bil izvoljen niti en njihov človek, tako je že postal njihov nasilni način našemu človeku v dnu duše mrzek. Zato so potuhtali tak volilni red, da preprosto nobenemu opozicionalcu kandidirati ni bilo mogoče. Ker so pa le hoteli delati se pred svetom, ko da bi bile volitve res volitve in ne samo imenovanje poslancev, zato so uprizorili volilne burke. Dovolili so milostno raznim krajevnim volilnim odborom, ki seveda niso imeli nobene odločujoče besede, da smejo v posameznih okrajih postaviti po več kandidatov. Ker pa bi se bilo le utegnulo zgoditi, da pride na tak način v državno zbornico kak nezanesljiv človek, je moral oba kandidata potrditi nosilec volilnega seznama, ki je bil samo eden, namreč znameniti predsednik jugoslovenov Peter Živković.

V Ljubljani si pa jugosloveni še te volilne burke niso upali uprizoriti. Kajti kaj lahko mogoče bi bilo, da bi ljudje zgolj iz odpora proti centralizmu šli volit dr. Kramerjevega nasprotnika, pa če bi bil ta še taka slamnata figura. To je dr. Kramer gotovo slutil. Zato v Ljubljani še uradno potrjenega in jugoslovenarsko zanesljivega proti, ali bolje sokandidata dr. Kramerja ni smelo biti. Kajti samo tako mu je bilo zagotovljenih 100 % oddanih »veljavnih« glasov.

Pri tisti volilni burki je seveda moral delati ves državni aparat. Da bi se ji nihče ne mogel odtegniti, vsaj kar je v kateremkoli pogledu od države odvisnih ljudi, so kakopak uvedli javne volitve. Opozicija je mogla samo — ne glasovati. Pa še nad tiste, ki so ostali doma, so se spravili. Predvsem so izdali njih imena v posebni knjižici. Ta knjižica je danes pravi seznam pogumnih in zavednih slovenskih ljudi, kolikor ni v njej zmot seveda. Nekaj odličnih kulturnih delavcev, ki so bili v državni službi in niso volili, pa so prestavili iz Slovenije v kraje, kjer kulturno niso mogli delati. Celo sodnike so prestavljali.

V tisti jugoslovenarski junaški dobi se je posebno izkazal tedanji ljubljanski župan in sedanjí izdajatelj »Slovenske besede« dr. Dinko Puc. Namesto pripovedovanja raje ponatisnemo neki njegov volilni »poziv« na podrejeno mestno uslužbenstvo. Glasi se:

Okrožnica.

S proklamacijo od 26. septembra 1931 je kraljevska vlada v lapidarnih besedah orisala velikanski pomen vseh poslednjih zgodovinskih činov in modrih odločitev Nj. Vel. Kralja Aleksandra I.

V izvršitev teh odločitev so razpisane na dan 8. novembra 1931 prve volitve v Narodno skupščino.

Te volitve naj bodo veličastna manifestacija zdrave narodne volje, sloge in velike jugoslovenske misli, pa tudi narodne hvalečnosti in brezpogojne vdanosti svojemu modremu narodnemu kralju.

Za vsakega državljana — volilca je s tem tudi jasno označena **sveta dolžnost**, da se udeleži volitev in s tem tudi on manifestira za veličino naroda in moč države. Vsakdo se mora zavedati, da posebno v današnjih težkih časih gleda na nas ves svet ter da se bo zaupanje v našo državo in njen ugled tem bolj povečalo, čim večja bo udeležba pri volitvah 8. novembra; s tem se bo utrdil tudi kredit države in za nas olajšala vsepšopna težka situacija.

Zato sleherni mestni uslužbenec ni samo dolžan pojaviti se 8. novembra na določenem volišču, temveč mora v svojem področju z živo besedo in s primernim pojasnilom pomena teh volitev še delovati na to, da tudi ostali someščani polnoštevilno izvršijo svojo narodno in državljansko dolžnost.

Že v vladni deklaraciji od 4. julija 1930 so bili vsi javni organi opozorjeni na svoje velike dolžnosti v javni funkciji ter da morajo biti iskreno in vdano vedno v službi jugoslovenske misli, državne ureditve in današnjega reda. Postavljena je bila kot kategorična zahteva državne politike, da v javni službi ni mesta za uradnika ali uslužbenca, katerega službeno delo in vedenje ne bi bilo v skladu s prej poudarjenimi načeli.

Vsem načelnikom posameznih oddelkov naročam, da takoj in temeljito poučijo vse dodeljeno jim osebe o vsebini in važnosti predstojajočega razpisa; vse uslužbence pa pozivljam, da store svojo državljansko dolžnost.

D. L.:

Iz poljske zgodovine

(Nadaljevanje)

Po ponesrečeni vstaji so Rusi z vso strogostjo začeli sistematično uničevati poljski narod. Poznali niso nobenih ozirov. Car Aleksander II. se je ravnal po zgledu svojih prednikov, ki jim je bilo že ime Poljak zoprno.

Namen novih odredb je bil, da poteptajo poljski jezik in odpravijo katolicizem ter vpeljejo v nove gubernije pravoslavlje.

Najprej pa je bilo treba Poljake stvarno udariti, sistem, ki se vedno in vedno ponavlja. Poljski posestniki so morali plačevati 10 odstotno kontribucijo od dohodkov, a poleg tega so morali Poljaki po rojstvu plačevati posebej še 5 odstotni davek. Nobeden Poljak ali Litvin si ni smel v območju bivšega poljskega ozemlja kupiti zemlje, a tudi prodati je ni smel Poljaku. Edino Rus je bil posestnik. Tisti Poljaki, ki so se udeležili vstaje ali pa so bili osumljeni, so morali prodati svoje posestvo (seveda komu!) v dobi dveh let, sicer ga je vlada sama prodala na dražbi. Tisti Poljaki, ki niso bili izgnani v Sibirijo, so se sicer lahko prosto naselili v Rusiji, a samo ne v območju bivšega poljskega ozemlja. Torej zopet konfinacijski sistem, ki je posebno značilen za diktatorske režime!

Povsod so skušali odstraniti spomine na poljsko kulturo. Znameniti arheološki muzej v Vilnem so zaprli, a njegovo bogastvo odpeljali v Rusijo. Po mestih so izginili poljski ulični napisi, trgovci so morali svoje izveske imeti v ruskem jeziku; torej povsod unifikacija! In kakor je bilo svoje dni prepovedano po raznih uradih pri nas govoriti slovensko in je gospodovala nemščina, tako je izginil poljski jezik iz javnega življenja in se umaknil ruskemu. Stroga kazen je zadela vsakega, ki bi si bil upal govoriti po poljsko v kakem uradu, da, še celo v gostilnah, kavarnah nisi smel pokazati, da si Poljak. In znana »človekoljubna« caristična žandarmerija in policija sta čuli nad

Že 9. novembra 1931 mi morajo vsi oddelki predložiti sezname onih uslužbencev, ki so bili od volitev zadržani:

1. vsled težke bolezni,
2. vsled neobhodno potrebne službe (ki pa se mora po možnosti tako urediti, da bo vsakomur udeležba pri volitvah omogočena),
3. vsled neodložljive odsotnosti z navedbo razloga.

Za vestno in točno izvršitev prednjega naročila v celoti, so gospodje načelniki posameznih oddelkov **osebno odgovorni**.

Mestno poglavarstvo v Ljubljani,

dne 2. novembra 1931.

Župan in mestni načelnik:

Dr. Dinko Puc, l. r.

Ta poziv je vsekako dovolj razločen. »V javni službi ni mesta za uradnika ali uslužbenca...«, »...pozivljam, da store svojo državljansko dolžnost« (volitev človeka, kakor dr. Kramer, je bila za dr. Puca državljanska dolžnost!). Samo s **težko** boleznijo, službeno potrebo in neodložljivo odsotnostjo je bilo sploh mogoče, da se je opravičil pred njimi, kdor ni šel volit! In »gospode načelnike« je delal dr. Dinko Puc, danes pri Združeni opoziciji, osebno odgovorne za to, da se je »prednje naročilo vestno in točno izvršilo«, to se pravi, da so svojim podrejenim dovolj razločno povedali, da »ni v javni službi mesta za uradnika ali uslužbenca«, ki bi ne šel volit dr. Kramerja.

Dr. Dinko Puc se je torej že takrat usposobil za vodstvo poznejših petomajskih volitev, naperjenih zoper Združeno opozicijo. In skušnja je pokazala, da so jugosloveni znali ceniti njegovo delo: od župana je napredoval za bana, pa je volitve delal 5. maja.

čistoto ruskega jezika. Edino še v družini si smel govoriti po poljsko, edino s svojimi služabniki so občevali Poljaki po poljsko, a to doma, zakaj na primer gorje trgovcu, ki bi ga bil naznanil policaj, da je govoril v trgovini s svojim pomočnikom po poljsko!

Ker pa je bil katolicizem tesno zvezan s poljskim narodom, so Rusi tudi katolicizmu napovedali neizprosno boj. Zapirali so katoliške cerkve in jih spreminjali v pravoslavne, iz samostanov so pognali katoliške redovnice in redovnike in jih naselili z ruskimi. Prepovedali so zidati nove katoliške cerkve in kapelice, ob cestah niso smeli postavljati brez dovoljenja niti katoliškega križa. Obhajati javno, to je zvoniti pri obhajanju, niso smeli! Da, še celo v katoliško cerkev so silili rusko cerkev pri propovedih! Za vnete poljske katoličane pa je bilo grozno, ker je bilo mnogo cerkev brez duhovnikov, škofje pa so bili tako po večini v Sibiriji.

V socialnem oziru so sicer odpravili tlačanstvo, dovolili so tudi pravico proste pašnje, ljudje so smeli tudi sekati les po graščinskih gozdovih. To je vodilo do raznih sporov med plemenitiki in kmeti, ki so morali za svojo svobodo plačevati velik davek; namen pa je bil, stvarno streti poljskega plemiča, ki je bil nositelj poljske misli in največji nasprotnik ruskega samodrštva.

A ne samo plemiču, marveč tudi cerkvi so zasegli posestvo. Zlasti strogo so nastopili proti uni-atom, ki so zgubili vse posestvo, a so jih silili, da se popravošlavijo, če ne, so jih pa preganjali še bolj kakor katoliške. Uniatske družine pa so poslali v globino Rusije, da bi mogle pozabiti na uniatski obred.

Ljudstvo je bilo brez duhovnikov in je samo krstilo in pokopavalo. Naj srečnejši pa so bili, če so mogli porovati v Čenstohovo k čudežni Materi božji.

Nadaljevanje prihodnjič.

„Obzor“ in jugosloveni

»Obzor« je hrvaški list. Da zato ne mara jugoslovenov, zlasti ne tistih, ki so zbrani v JNS, je popolnoma umljivo. Noben pravi Hrvat jih ne mara, kakor tudi ne noben pravi Slovenec, in še Srbi jih trpe samo zato, ker vedo, da v bistvu služijo centralističnemu velikosrbstvu. Prav zagradelj pa velikanska večina zlasti hrvaškega ljudstva jugoslovene naravnost sovraži. Dogodki v Kupincu predlanskega leta so najbolj zgovoren dokaz za to.

Ne samo pravica, naravnost dolžnost vsakega hrvaškega lista, torej tudi »Obzora«, je zaradi tega, da to protihrvaško stranko pobija in razkrinkuje, kjerkoli jo more. Samo da mora pri vsem tem zmeraj ostati resnici zvest. Kajti vsaj na daljšo dobo škoduje neresnica zmeraj tistemu, ki jo je zagrešil.

»Obzor« kot hrvaški list vidi seveda najrazločnejše zmeraj hrvaške jugoslovene pred seboj. Za najslabše izmed vseh jih ima. Pozna jih gotovo dobro, vendar ne kaže spuščati se v kako vrednotenje v tej smeri. Tudi pri nas jih je, ki imajo dravobanske jugoslovene za najbolj protislovenske in protiljudske, torej najslabše izmed vseh. Resnica bo pač ta, da so jugosloveni enaki tu in tam. Tu in tam skušajo ubiti in spraviti s sveta slovensko in hrvaško narodno samostojnost in samobitnost. Odenki so mogoči glede na zagrizenost enih in drugih. A prav glede centralistično nacionalne zagrizenosti dvomimo, če so hrvaški jugosloveni našim dravobanskim kos. Vendar pa, kakor že rečeno, v kako vrednotenje se ne mislimo spuščati. Kajti prepričani smo, da razloček ni velik.

Toda v svojem odporu zoper hrvaške jugoslovene gre »Obzor« veliko, veliko predaleč. Dvakrat ali trikrat smo ga že opozorili na to. Namreč na njegovo usodno zmoto, kakor da bi bili dravobanski nacionalci boljši od hrvaških, ali, kakor piše dne 11. t. m.: »... Dr. Kramer in njegova slovenska skupina ima jugoslovensko ideologijo za izvozni predmet za izvažanje na hrvaško zemljo. Gg. Živković in dr. Kramer nista nikdar poskušala, da uporabita za srbsko oziroma slovensko življenje jugoslovensko ideologijo tako, kakor so delali g. Demetrović in tovariši v hrvaških deželah. Nikoli ni slovenska skupina niti mislila, da »jugoslovenizira« narodno življenje Slovencev.«

Morali smo te besede dobesedno navesti, da vsakdo lahko vidi na svoje oči, kakšne neverjetne nauke širijo med Hrvati hrvaški listi o naših jugoslovenih.

Dravobanski jugosloveni da še nikoli niso mislili na jugosloveniziranje Slovencev?

Mi Slovenci pa vemo, dovoljkrat smo že to povedali in na ves glas, da niti velikosrbi niso nikoli tako načrtoma in sestavno šli v boj zoper slovenstvo, kakor naši dravobanci.

Predvsem je bila samo z njihovo pomočjo sprejeta centralistična vidovdanska ustava. Znano je, kako se je ravno Žerjav vlekel zanjo. Navajali smo že njegove govore, ko je zahteval, da se vse naše gospodarstvo, naše šolstvo, vsa naša kultura

podredi Belgradu, tistemu Belgradu, ki vsega tega niti tedaj ne bi mogel razumeti, če bi hotel.

Mi vemo, kako so prav dravobanski jugosloveni izpodirali in zapostavljali slovenščino, kjerkoli, so jo mogli. Prišli smo po njihovi zaslugi tako daleč, da so dostikrat uradne tiskovine samo srbske, da so samo srbski celo nekateri javni napisi, kakor na primer na trafikah in drugod.

Mi vemo, koliko je bila slovenska univerza zapostavljena prav in samo zaradi tega, ker je slovenska. Kako so se jugosloveni pehali od prvega dne, ko je že prepričati niso mogli, da so ji vsilili tudi srbsčino kot predavalni jezik.

A zlasti vemo mi Slovenci, da so bili jugosloveni tisti, ki so obremenili namenoma s centralistično zakonodajo naše gospodarstvo tako, da je že skoraj na tleh, obremenili so ga pa zato, da oslabe naše narodno telo in ga »tiho in postopno likvidirajo«, kakor je to tako priljudno razglasila Narodna Odbrana.

In zlasti še vemo, da so jugosloveni odpravljali slovenske učne knjige iz naših šol, da so trgali iz šolskih knjig sestavke naših najboljših pisateljev, da so zanemarjali v šolah pouk slovenščine v korist srbsčine.

To in še mnogo takega vemo.

A vedeti bi moral za te stvari tudi »Obzor«, če že hoče pisati o njih. Ne pa delati z neresničnimi trditvami reklamo za ljudi, ki so prav taki nasprotniki slovenske narodne samobitnosti, kakor hrvaške.

Modna blago!!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ogledala, ščetke, turistovske potrebščine dobite

n a j c e n e j e

pri Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

Slovenci za zdaj na žalost nimamo moči, da bi pgnali jugoslovene iz svoje srede. In tako se smejo še zmeraj obnašati, ko da bi spadali med nas. Ali nekaj bi pač lahko po pravici pričakovali, da namreč hrvaški list potrjuje v tej veri — ne jugoslovenov samih, ti mu vračajo med štiri steni njegove nauke s ciničnim posmehom — tudi nekatere dobromisleče, ki se v tej neodkriti igri še niso mogli znajti. In »Obzor« naj se zaneša, da mu bodo jugosloveni še prav lahko kedaj dokazali, da so na Hrvaškem prav taki, kakor pri nas.

Opazovalec

Ob prelomu leta

Novi lingvist.

Jezik očistite peg! —
Kako?! če ne moremo ven iz teleg,
ki nam jih nadel je novi lingvist —
gospod žurnalist.

Popevčica ljudskega »voditelja«.

Obesil poezijo je na klin,
postal je ljudstva advokat:
najprej bil vzljubljen je oblast,
a ko sam vrag odšel je ž njo,
ostal je ko skesani sin
le z mavho kmečkih serenad.

Kočevskim Slovincem.

Res, težko je vaše vprašanje,
zato ga rešujejo voli.
Ni čuda, če teče gonjica
kar sama po narodni drajni
in vedno pri roki so — koli.

Slovenski politični duh razmišlja.

Dasi sem, ne vem, če sem;
ko sem bil, sem mislil, da bi bil,
če bi verjel, da bom —

O logika, kaj naj počnem,
da počen bode cel moj zvon?

Deviza.

Kdor sebe proslaviti ima želje,
ki orje nam politične ozare,
naj se drži pri nas resnice stare:
najbolj pozna stopinja se, ki v blato pelje.

Nabral Fr. Lajaš.

Nekaj o besedi »čaršija«

Do zedinjenja v današnji jugoslovanski državi Slovenci besede »čaršija« sploh nismo poznali. Tudi se seveda ne nahaja v slovenskih slovarjih. Po zedinjenju pa smo mogli vedno bolj pogosto slišati izraz, ki je prihajal k nam iz srbijskega dela naše države. Izraz se je dolgo rabil le v govoru, predvsem v razgovorih o politiki, a v pismeno slovenščino je prišel šele mnogo pozneje.

Ko je pred dobrimi desetimi leti dr. J. Glonar izdal svoj Poučni slovar, se izraz »čaršija« še daleč ni rabil tako pogosto, kakor se to godi danes, zato je tudi razumljivo, da ga je ta v svojem slovarju zaznamenoval preprosto kot turško besedo, ki pomeni trg ali semenj.

Zanimivo je, da se je ta beseda pri nas vedno

Nekaj pogledov nazaj

Spisal Hinko Sevar.

Vstaje na Balkanu so vzbudile med ljudstvom zanimanje za usodo tamkajšnjih kristjanov. Da so ti Slovani, o tem v začetku ni bilo govora. V ospredju sta stala samo križ in polmesec. Šele po vstaji Bolgarov je včasih kanila kaka beseda o Rusih. O Rusih je vedelo ljudstvo več ko o Srbih in Bolgarih. Hrvate so poznali mnogi trgovci, ki so kupčevali na Hrvaškem, bili pa so tudi sicer še v spominu kot savski brodarji, preden je prišla južna železnica. Nekateri odsluženi vojaki so vedeli tudi za Čehe in Poljake. Na sploh so bili pojmi o Slovanih med preprostim ljudstvom zelo nejasni.

Naenkrat je planila vest: Rus je Turku napovedal vojno! Novica je šla od ust do ust kakor plamen, ki užiga in greje. V ospredje zanimanja so stopili Rusi. Oživel so spomini že davno pozabljeni in pokopani. Kdor jih je imel, je poiskal na polici »Večernice« s Pajkovimi smelimi na leto 1812. Na Ruskem v Jurčičevi priredbi. Romale so iz rok v roke, od hiše do hiše, drugi so pripovedovali po spominu in kajpada dodajali svoje. Oživel je tudi Levstikov Martin Krpan, ki so ga mnogi dobro razumeli, da je samo satira na cesarski Dunaj. Jaz sem tedaj le malo razumel, obdržal pa sem si veliko v spominu in se kmalu za vedel velikega pomena posameznih mož za prebujenje naroda, kakor so bili: Jurčič, Levstik, Stritar in drugi.

Ob nedeljah, po veliki maši, a še bolj po popoldanskem krščanskem nauku se je trg pred cerkvijo praznil le počasi. Vsak je hotel vedeti, kako in kaj, da ponese besedo domov, v hribe. Zdaj ni bil več govor samo o križu in polmeseču, nego tudi o Rusu in Rusiji. Kdo bo zmagal, Rus ali Turek? Nihče ni dvomil, da bo zmagal Rus. Sejmi so bili polni moževanja o Rusih, po krčmah se je

modrovalo le o njihovi čudežni domovini, kjer je tolikšen mraz, da ptice padajo izpod neba. Rus je premagal celo mogočnega Napoleona, ki ga niso bili zmogli vsi cesarji in kralji Evrope, pa ne bi Turka! ... Vera v Ruse in Rusijo je bila neomajna.

Prišle so božične počitnice in z njimi dijaki iz Ljubljane. Ti so šele vedeli povedati! Hiše, kjer so jih imeli, so se trle sosedov, vsi so jih vabili. Rusov je nič koliko, veliki so in močni, njih dežela pa tolikšna, da tam sonce nikdar ne zaide. Sveti križ božji, kdaj pa tam ljudje spijo, so začudeno vpraševale ženske. Dijaki so razlagali, pojasnjevali. Rusi so Slovani kakor mi. Slovani so tudi Hrvatje, Srbi, Bolgari, Čehi, Poljaki, Slovaki. In spet je šlo začudenje po obrazih. Kdo bi bil mislil, da je toliko Slovanov, in da so vsi naši bratje ... — Odsihmal se je povsod govorilo samo o Rusih in Slovanih.

Moj oče je bil nadzornik deželnih naklad za litijski okraj in je kot tak mnogo potoval. Imel je tudi precej znanja, mnogi jih je hodilo k njemu po opravih. Naročeni smo bili na »Novice«, »Slovenski narod« in »Laibacher Zeitung«, zato je naš dom spadal tudi zaradi tega med tiste, ki so imeli vedno dosti obiskovalcev. Večkrat je prinesel oče tudi kako knjigo, ki so razen Mohorjevih bile zelo redke. Kadar je bil doma, nismo bili nikdar brez obiska; tedaj se je modrovalo, da je bil čas vedno prekratek.

Spominjam se, da je bila nekoč beseda, kakšne vere so Rusi in drugi Slovani. — Krščanske, kakor mi; le da rabijo pri obhajilu namesto hostije kruh in vino, pa papeža ne priznavajo. Ženske so še odobraval, da je tako; samo zaradi papeža so imele pomisleke, in ker so pravoslavni duhovniki oženjeni. — Saj so imeli apostoli tudi žene in otroke! se je glasil odgovor, in kmetje so pritrjevali. Kmalu je s te strani izginil vsak pomislek, ker sta tudi farna duhovnika hvalila Ruse.

Neki dan pa me je oče nagnal iz sobe: Marš ven! Glej ga no, paglavca, kako nateguje ušesa — še opazil nisem, da je notri. Zaupni pomenki niso bili pri nas nobena redkost, posebno kadar je bilo zbranih več veljakov; tedaj še mati ni smela biti v sobi. Ob takih prilikah je bila na vrsti visoka politika. Možem ni šlo v glavo, zakaj se ne zgane cesar, ki je na glasu kot pobožen mož; on bi moral pognati Turka iz Evrope. — Avstrija tega ne bo nikoli storila, ker bi se potem balkanski Slovani preveč okrepili. — Saj ni treba, da zasede njihove dežele, samo Turka naj prežene. — Tega ravno noče; ljubeš je, da Srbe in Bolgare tlačijo Turki, kakor pa da bi prišli pod vpliv Rusije. Ona bi že pregnala Turka, nje pa podjarmila, tega pa ne pusti Rusija, in tudi sami ne marajo. Ne želijo priti pod Avstrijo, videč, kako tlačijo Madžari Hrvate, Nemci pa druge Slované.

Taki pogovori so se ponavljali dan za dnem povsod. Tla zanje so bila ugodna, ker so bili tabori še v živem spominu. Mnogi so bili na vižmar-skem, pa tudi na žalskem, nekateri celo na obeli. Tudi čitalniško življenje je prispevalo svoje. Začelo je novo svitanje; mrak, ki je legal na slovensko ozemlje, se je umikal, kakor megla jutranjemu soncu. Razumnejši so začeli spoznavati, da na Balkanu ne gre samo za križ in polmesec, ampak še za druge stvari.

Prehod Rusov čez Donavo je dal snovi za nova ugibanja in pomenke. Začelo se je obleganje Plevne, glavnega oporišča turške vojske, ki jo je vodil Osman paša. Dolgo je trajalo to obleganje. Turek se je hrabro branil, vera v nezlomljivo rusko moč je začela omahovati. Dvome so vzbujala tudi različna poročila v časopisih, posebno nemških, ki so jih imeli rudniški uradniki in v steklarni. Kar počí glas: Plevna je padla! Rusi so zmagali. — Turek beži!

(Dalje prihodnjic.)

bolj uveljavljala, čim bolj je pritiskal centralizem državne uprave in se večala gospodarska stiska. Kdor danes bere slovenske časopise in poslušajo govorenje naših ljudi, najde to besedo tolikokrat in v tako različnih zvezah, da mu Glonarjeva razlaga nikakor ne more več zadostovati. Izraz »čaršija« uporablja danes vsakdo, ki razpravlja o stiski, našem državnem gospodarstvu, notranji in zunanji politiki, trgovinskih pogodbah itd.

Zato mislimo, da ne bo odveč, če se vprašamo, dali je tako pogosta raba te besede upravičena. Razume se, da bi po zgoraj omenjeni razlagi morali takoj odgovoriti, da se beseda ne rabi pravilno. V pomirjenju vseh tistih, ki jo uporabljajo, pa lahko takoj rečemo, da je upravičenost dana. Poskusili bomo to tudi utemeljiti.

Beseda »čaršija« namreč ne pomeni, kakor to dr. Glonar razlaga v svojem Poučnem slovarju, samo trga ali sennja v našem pomenu besede, ki je vezan na čisto določeno točko v mestu, temveč se označuje s tem imenom tudi skupnost ljudi, ki imajo na trgu ali »čaršiji« pravico trgovati.

V Turčiji in tudi še pozneje v Srbiji trgovina ni bila prosta obrt kot pri nas. Tam je bila to posebna predprava, katero so prvotno podeljevali razne vrste oblastniki, a pozneje oblasti. Možnost pridobiti si pravico trgovanja pa je bila strogo omejena na mesta in trge. Na vasi sploh ni bilo mogoče dobiti pravice odpreti prodajalno. Na ta način so bili kmetje naravnost prisiljeni, da so prodajali svoje pridelke in krili svoje potrebe izključno v mestu oziroma trgu v »čaršiji« ali pri »čaršiji«. Na ta način je imela čaršija vsakega trga ali mesta nekaj monopol za trgovanje z okoliškimi vasi, ki so ji bile izročene bolj ali manj na milost ali nemilost. Zunanja konkurenca je bila izključena, obstajala je le konkurenca med »čaršijskimi porodicami«.

Malokdo pri nas ve, da je na ozemlju bivše Srbije bil v veljavi še do sedanjega obrtnega zakona z dne 5. novembra leta 1931. poseben zakon o vaških prodajalnah iz leta 1870., ki je v svojem drugem členu določal dobesedno naslednje:

»Vaška prodajalna ne sme biti niti v kaki občini, niti pri kaki cerkvi ali samostanu, če ta občina, cerkev ali samostan ni oddaljen od trga štiri ure razdalje.«

Če pomislimo, da so bile take postave v veljavi še prav do leta 1932., se ne bomo čudili, če v teh krajih še vedno naletimo na miselnost, ki loči državljane v navadne in one s posebnimi pravicami.

Naslov zoper vsebino

Mi smo že dovoljkrat opozorili, da nosi »Slovenski narod« po nemarnem svoje ime. Kajti naj se že obrača stvar tako ali tako, besedi slovenski narod oznamenjujeta, da je naš narod samostojen in samobiten v slovanski narodni družini, prav tako kakor na primer Bolgari ali Čehi ali Poljaki ali Rusi. Kratko in malo, naslov »Slovenski narod« pomeni neodpušten separatizem, greh zoper »nacionalno edinstvo« in še mnogo drugih nelepkih stvari. Po pravici je zato tudi Živkovičeva jugoslovenska nacionalna vlada sploh prepovedala, zapisati te besede, razen na glavi lista, ki ju je v svojem programu zatajil.

Logika teh dejstev je tako močna, da so se še drugod začeli spotikati nad naslovom tega lista. Celo zagrebški »Obzor« piše dne 13. t. m., »da program JNS in oznamenilo Slovenski narod nista združljiva«.

Naj se torej vendar »Slovenski narod« že kedaj prilagodi svojemu lastnemu programu. In naj se prekrsti v »Jugoslovenski narod«, kar bi bilo edino pravilno. Slovencev pa naj po nepotrebnem ne izziva z neresničnim naslovom.

O svobodi in nesvobodi

»Samouprava« navaja iz »Hrvatskega dnevnika« besede Ziga Scholla, da je hrvaški narod zadovoljen z uspehom svojega dela v preteklem letu in da je prepričan, da bo v tem letu dočkal v svobodni Hrvaški popolno svobodo in socialno pravico.

K tem besedam pripominja »Samouprava«:

Torej svobodna Hrvaška že leta 1938! Če se vzporeja l. 1102. iz hrvaške zgodovine, tedaj se dobi razdobje 836 let. Je pa neka stvar: svobodna Hrvaška je mogoča samo v svobodni Jugoslaviji. Ker pa stoji v programatičnem načrtu sporazuma od 8. oktobra, da je Jugoslavija in vladarska rodovina izven obravnavanja, tedaj smemo verjeti, da si tudi zagrebški gošpodje zamišljajo svobodno Hrvaško samo in edino v svobodni Jugoslaviji.....

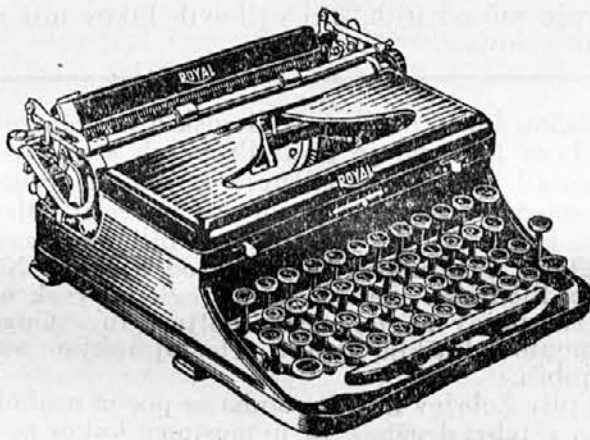
Pri teh besedah pa ne vemo, ali dvomi »Samouprava« o svobodni Hrvaški kot cilju, ali ne dvomi. Zlasti tudi ne vemo, kaj si misli pod svobodno Jugoslavijo. Če bi jo naravnost kdo vprašal, bi bila nad vprašanjem gotovo zelo začudena in bi slovesno zatrdila, da svobodno Jugoslavijo že imamo. Ker pa je spet svobodna Hrvaška po njenem zatrdilu mogoča samo v svobodni Jugoslaviji, bi sledilo iz tega, da prav za prav tudi svobodna Hrvaška že je, in da je torej brez smisla vsak boj zanjo. Kajti človek zdrave pameti

se vendar ne bo bil za nekaj, kar že ima. Dr. Maček in vsi Hrvati, ki so za njim, dejansko torej ves hrvaški narod, so torej prav za prav zelo malo razumni, če te hrvaške svobode ne vidijo in se še zmeraj po nepotrebnem bijejo zanjo.

Da pa ne bomo vsaj delali nikomur nobene krivice, bomo izčepali vse mogočnosti, ki jih daje logika, in priznali, da »Samouprava« morebiti misli, da je sicer svobodna Jugoslavija že dosežena, da pa v njej za zdaj še ni svobodne Hrvaške. Res, da ta mogočnost nekoliko šepa, kajti če je Jugoslavija svobodna in če je Jugoslavija sinteza treh svobodnih narodov, svobodnih Srbov, svobodnih Hrvatov in svobodnih Slovencev, ne more biti v njej prostora za nesvobodni hrvaški narod. Pa recimo, da je ta nesvoboda vendar tu samo kot nekakšen provizorij, najbrž dotlej, dokler hrvaški narod ne »sprevidi«, da je prav za prav svobodni, in da se moti, če misli, da je nesvobodni že zgolj zategadelj, ker nima nobene pravice, da bi odločal sam o svojih stvareh. Če je tako, naj pa jim vendar že »Samouprava« kedaj razloži tole. Prvič, kako in kdaj bo hrvaški narod dosegel svobodo, ki jo morebiti vendarle še nima in glede katere bolj ali manj po pravici misli, da je nima. Drugič pa, če je hrvaški narod samo glede vsebine svobode v zmoti, naj pa mu »Samouprava« vsaj skuša dopovedati, da prav za prav to ni nobena svoboda, če bi smeli Hrvati o svojih stvareh sami odločati in s svojim denarjem sami gošpodariti, ampak da je prava hrvaška svoboda taka, da drugi svobodno odločajo, kaj naj Hrvati delajo. Pri tem se bo gotovo spomnila marsikomu simpatičnega hitlerjanskega načela, da je treba ljudstvo zavarovati pred zlorabo demokracije in svobode s tem, da se mu daje svoboda v primerno odmerjenih dozah in še to le dotlej, dokler se tako poklicanim čuvarem svobode zdi.

O tem bi tem bolj pričale besede »Samouprave« na drugi strani iste številke, da svobodna Hrvaška že obstoji od leta 1918., če se vzame kot — platonska teza.

Ker je dejanska in pravna osnova svobodne Hrvaške ista, kakor svobodne Slovenije, bi nas izčrepna in vsestranska obrazložba pojma svobode s strani »Samouprave« res prav hudo zanimala.

VSE ZA PISARNO

dobavlja in popravlja

PRELOČ

LJUBLJANA sedaj Tyrševa 1 nasproti hotela Slon

V znamenju jugoslovenstva

Dovoljkrat smo že pokazali na vzroke, zakaj je v Sloveniji sploh prišlo do denarne stiske. Dejansko je bilo denarja pri nas dovolj. Naš človek je varčen. Zato je bilo že od nekdaj naše denarno gospodarstvo urejeno in je lahko preneslo marsikateri pretres. In tudi zadnjo stisko bi bili komaj čutili, če bi nam ne bili jugosloveni odvzeli najosnovnejše pravice vsakega gospodarskega telesa: da namreč s svojim denarjem razpolaga sam ter za svoje namene in potrebe.

Vabilo

Naročnike, ki tega še niso storili, prosimo, da nam čim prej nakažejo naročnino. Kdor bi ne imel položnice, jo dobi na vsaki pošti. Nanjo naj napiše na za to določenih mestih številko našega poštnega čekovnega računa — 16.176 — in naslov: Uprava tednika »Slovenija«, Ljubljana. Kdor položnico že ima, pa je ne rabi, naj jo shrani, ali še bolje: pridobi naj listu novega naročnika. Denar se lahko nakaže tudi s pošto nakaznico. Ustrezno nam je tudi z naslovi oseb, o katerih je pričakovati, da se bodo naročile, če jim pošljemo list na ogled. Kdor ne misli postati naročnik, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Opozarjajte svoje prijatelje in znance na »Slovenijo«!

Našim prijateljem!

Naš tednik »Slovenija« je treba razširiti kar največ mogoče. Prepričani smo, da to žele ne le naši dosednji naročniki, ampak vsi prepričani Slovenci. Zato prosimo vse naše naročnike in prijatelje, da naj nam pridobivajo novih naročnikov. To zato, da list tvarno podpro in pa da se slovenska misel čimbolj razširi. Našemu tedniku je treba že zaradi kritja stroškov, ki so veliki, novih plačujočih naročnikov, da ne omagamo.

Naslove novih naročnikov naj pošiljajo naši prijatelji na naslov: UPRAVA TEDNIKA »SLOVENIJA«, LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 17.

Uprava tednika »Slovenija«

Fašizem in zagrebški Slovenci

Pod naslovom »Zanimivo prijateljstvo« poroča »Hrvatski dnevnik«, da obstoji v Zagrebu slovensko društvo »Narodni dom«, katerega predsednik je vseučiliški profesor dr. Boris Zarnik, glede katerega je znano, da je pri volitvah 5. maja 1935. leta na 41. volišču pod št. 776. glasoval za Bogoljuba Jevtića. Po »Hrvatski straži« posnema nadalje »Hrvatski dnevnik«, da je baje namen tega društva poučiti prav o Slovencih tiste hrvaške kroge, ki pod vplivom boljševiške in židovske taktike Slovence krivično sodijo. Slovenci pa da so do 80 odstotkov nacionalisti in obramba zoper boljševizmo in židovstvo. »Hrvatska straža« je tudi priobčila govor dr. Zarnika ob novem letu v društvu, pri katerem so navzoči pozdravili predavatelja z rimskim pozdravom, ki da bo poslej veljal med Slovenci kot slovenski pozdrav.

Mi razumemo, da »Hrvatski dnevnik« in Hrvatje s takimi Slovenci ne morejo biti prav nič zadovoljni. In naj se kar zanese, da tudi Slovenci nismo — če je stvar le približno taka, kakor jo je opisala »Hrvatska straža«. Kajti po pravici rečeno, tega skoraj ne moremo verjeti. Ne da bi med Slovenci ljudi s fašistično miselnostjo ne bilo. Imeli smo in imamo še izrazite fašistične organizacije, kakor Orjuna, Narodna Odbrana, Zbor in druge. Toda prav tako je dejstvo, da vse te organizacije niso bile nikoli zasidrane v ljudstvu. In ljudi s fašistično miselnostjo ni bilo v časih največje fašistične konjunktore več kakor kvečjemu 10 odstotkov. Odkod naj bi bilo torej na mah 80 odstotkov zagrebških Slovencev fašističnih? Tem bolj, ker žive stalno v glavnem mestu naroda, ki fašizem prav tako najmanj do 90 odstotkov odklanja!

Vsekako bi bilo pa dobro in prav, če zagrebški Slovenci in zlasti društvo »Narodni dom« to stvar pojasnijo. Ne samo zaradi Hrvatov, ampak zlasti tudi zaradi nas samih. Mi Slovenci hočemo namreč vedeti, kje stoje ljudje, ki se prištevajo k nam: to- ali onstran pregrad.

Prečani in Srbijanci

»Obzor« poroča o izstopu »Jugoslovenske akcije« iz »Zbora«, ki ga vodi Ljotić in ki tudi pri nas lovi naivne ljudi, ter riše takole pravilno usodo skupin, ki se vežejo s srbijanskimi politiki:

Primer »Jugoslovenske akcije« kaže, kakšna je usoda tistih prečanskih skupin, ki se vežejo s tem ali onim srbijanskim politikom, drugič pa, da jih je na žalost še zmeraj med nami, ki svoje politično stališče ne uravnavajo po splošnih narodnih koristih, marveč je nasledek njihovih političnih kombinacij, v katerih prevladuje osebni moment. Vodstvo »Jugoslovenske akcije« je bilo zelo naivno, če je mislilo, da bo Ljotić pri svojih političnih kombinacijah upošteval stališče svojih prečanskih pripadnikov. Dvajsetletna skušnja je morala prepričati tudi vodstvo »Jugoslovenske akcije«, da vodijo srbijanski politični činitelji politiko po svojih glavah in kombinacijah, ne da bi zato vpraševali svoje prečanske priveske. Kdaj je na primer vodstvo JNS upoštevalo zahteve prečanskih pokrajin? Ali so svoje dni jugoslovenski socialisti s centralo v Beogradu uravnavali svojo politiko po željah svojih prečanskih pripadnikov? Mar vodi g. S. Hodjera politiko tako, kakor zahtevajo to koristi prečanov? Mislimo, da so ti primeri že celo morali biti znani tudi vodstvu »Jugoslovenske akcije«, pa zato ni moglo pričakovati, da bi g. Ljotić ravnal drugače, kakor drugi srbijanski politični prvaki, ki imajo svoje politične priveske v prečanskih krajih.

Ker so med nami še zmeraj posamezniki, ki se zbirajo v takih organizacijah, kakršna je »Jugoslovenska akcija«, bi bilo vsaj to potrebno, da ostanejo samostojne prečanske politične skupine. Kajti brž ko se pridružijo Ljotiću, Hodjeru itd., postanejo dejansko pomožne čete posameznih srbijanskih politikov, ki ne morejo prinesiti najmanjše stvarne koristi prečanskim krajem, a kaj še, da bi dosegle kakšne važne politične koncesije.

»Jugoslovenska akcija« je bila ustanovljena v Zagrebu. Pozneje se je pridružila Ljotiću. Ker je pa njegova politična zvezda že hudo v zatonu, in ker je Ljotić kot pristen Srbijanec ni več upošteval, kakor jo je rabil, se je z njim razšla. Zdaj ima Ljotić menda samo še med Slovenci nekaj neomajno prepričanih privrženecv. Ti bodo gotovo tudi še vztrajali pri njem, in kdor pozna miselni ustroj in umsko raven dravobanskih fašistov, se temu še malo ne bo čudil. Glede na to, da nimajo med našim ljudstvom niti najmanjše zaslombe, se sicer z njimi tudi ukvarjati ne mislimo. Kvečjemu smo veseli, da jih imamo tako lepo skupaj zbrane in da jih ne bo treba šele iskati, ko pride čas.

Kar se pa tiče »Obzorovih« pripomb glede zvez s srbijanskimi politiki, ima seveda zelo, prav zvez prav. O tem zbiramo sedaj že dvajseto leto prav tako trpke kakor drage skušnje. In seveda ne veljajo te pripombe samo glede naštetih skupin....

Od priznanja k dejanju

Vedno več jih je, ki izražajo zadovoljstvo nad našim listom. Oglašajo se tudi novi naročniki — dokaz, da si misel, ki jo zastopa list, vedno bolj utira pot. S tem so svoje soglasje praktično potrdili. — Obračamo se še do tistih, ki odlašajo, da storé enako. Simpatije so sicer nekaj lepega, ali samo od njih ne živi nobeno gibanje. Treba je tudi žrtev. Stare naročnike in prijatelje prosimo, naj nam pošljejo naslove oseb, o katerih mislijo, da ga bodo naročile, ako ga jim pošljemo na ogled. Kdor se ne misli naročiti, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Najlepša hvala vsem, ki se bodo odzvali.

Uprava in uredništvo.

Janez Kocmur:

K Tumovim spominom

(Nadaljevanje)

Rad bi se tu dotaknil nekoliko obširneje še Linhartu, tega slovenskega odpadnika, pa se ne smem še bolj oddaljiti od predmeta, kakor sem se že. Zato le nekaj besed o njem.

Imenujem ga odpadnika s polno pravico, zakaj po materi, ki je lomila le za silo tako imenovani »Kucheldeutsch«, je bil Slovenec in se je do svojega odhoda v Ptuj štel tudi sam za Slovenca. Vse tuje na njem je bilo zgolj od nemške šole. Odpadništvo njegovo je zakrivila »die berühmte kranjska fofšija«, kakor je bil svoj čas drastično označil v deželni zboru kranjskem Karl Deschmann tisto lepo čednost, ki je še danes biten del našega javnega in zasebnega življenja.

Linhart je moral povezati culo zastran nekaj borih desetakov. Ti so bili seveda samo za pretvezo, pravi vzroki pa so bili drugi. Zgodilo se mu je nekako kakor Ivanu Groharju. Ali krivda tega se je dala vsaj na zunaj spraviti v paragrafsko natezalnico. Pri Linhartu nič tega. Vrh vsega je bil še mlad, komaj na prvem koraku v življenje; takemu se spregleda še kaj drugega. Saj je začelo razmišljati še pravosodje prav tisti čas, da mladina in starina ne spadata pod enak udar postave.

Ljubosumna zavist, bojazen za ugled in spletke so ubile talent, ki se je začel komaj razvijati. Res je zagrešil marsikatero hudo napako; toda pri mlademu človeku brez dobrohotnega svetovalca in preudarnega vodnika to skoraj ni mogoče drugače. Iz strahu za svoj položaj in sloves so tekmeči kar prežali na sleherni njegov korak; lazili so za njim kakor senca, buljili oči, napejali ušesa, da bi jim ne ušel noben hlačni trak, noben gib, nobena beseda. Ko je bilo zbranih dovolj pezdircjev, je tresčila sodba. Merjen z enakim merilom, bi mu moral narediti družbo tudi marsikdo njegovih sodnikov — pezdircem bi se pridružili še bruna, vrsta Linhartov bi se znatno podaljšala.

Česar nista dosegla dr. Binder, njegov bivši profesor, in Ornig, ptujski župan, in še mnogi drugi snubci iz Celja in Gradca, ki so prihajali, da ga pridobijo zoper Slovence, to je uspelo domačim komolcem. Nizko častihlepje, umazano kruhoborstvo je odgovorno za vse, kar je sledilo. V Ptuj je bil Linhart bolj figovo pero, za tarčo, ki so se za njo skrivali drugi. Treba je biti pravičen, pa ne zakrivati oči pred dejstvi, ki leže na dlani. To pa seve Linhartu ne opravičuje, niti ne zmanjšuje njegove odgovornosti pred zgodovino.

S Prepeluhom se popečam drugod posebej. Bil je Linhartov vrstnik in prijatelj. Dasi starejši od njega, mu je ta bil prva leta v mnogočem učitelj in vodnik. Oskrboval ga je s knjigami, zlasti z

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika »Slovenije«!

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in pravosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad
našega tednika »Slovenije«.

Mali zapiski

Prepovedani časopisi.

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo širiti in prodajati:

1. št. 1 mesečnika »Današnjica«;
2. št. 1 obzornika »Hrvatski radio-vjesnik«;
3. št. 10 lista »Seljački svijet«.

Vsi ti listi izhajajo v Zagrebu.

Preučevanje fašizma.

Kakor beremo v listih, je bil te dni prejšnji minister v Stojadinovičevi vladi Djura Janković v Italiji in sicer v Milanu,

Pri demokratičnih silah je moč.

V sestavku »Oborožitev Anglije«, ki je izšel v »Neue Zürcher Zeitung«, piše Winston Churchill tudi:

»Pod vsakim pogojem lahko trdimo, da imajo oblast nad morji velike zahodne sile — ta oblast jim bo varovala ob vsakem času njihovo trgovino in njihov kredit. Gotovo je prav, da je tako, kajti nobena teh sil nima kakih načrtov zoper neodvisnost, srečo ali blaginjo drugih dežel. Naj imajo tudi v deželah zahodnih sil svoje posebne misli o vladnih sestavih drugih držav, vendar ne zahtevajo nič od njih, niti njihovih bikov niti njihovih oslov.«

nemškimi klasiki ter prevodi ruskih in francoskih del. Leta 1901. mi je pisal Prepeluh k vojakom: »Seznanil sem se natančneje z vso modernejšo literaturo ter posebno pozornost posvetil beletristiki: Heine, Göthe in drugi so bili moji zvesti prijatelji. Preštudiral sem Zola od njegove Nane pa do Plodnosti. Seveda sem pregledal vsak novi knjižni pojav na domačem polju.« In: »Gogolj, Lermontov, Puškin, Čehov, Tlostoij itd. so se mi priljubili.«

Vpliv Zolajev na Prepeluha se pozna najbolj v črtici »Stebri družbe«, ki je mestoma kakor prepisana iz »Nane«. Izšla je l. 1905. v zbirki pod naslovom: Pavel Mihalek: »Iz nižin življenja«. Ostale črtice, prvi začetniški poskusi, so izvrnejše; vendar prevladuje tudi v njih odločno bosjaški tip iz prvih del Maksima Gorkega. Da je ostal pri leposlovju, bi bil dosegel brez dvoma večje in koristnejše uspehe. Trško življenje in dogajanja na sodnji so mu nudila dovolj hvaležnega gradiva.

Vrnivši se jeseni 1901 od vojakov sem začel tudi sam zahajati k Linhartu. Znana sva bila že od prej. Prepeluh je bil njegov vsakdanji gost. Včasih je prišel tudi Jože Berdajs. Sestanki pa niso bili namenjeni praznim razgovorom. Linhart je pogosto razlagal Göthejevega »Fausta«, recitiral Shakespearea in druge, pa tudi slovenske klasike, najraje Prešerna in Levstika. Heineja je znal vsega na pamet. Pri odkritju Prešernovega spomenika je celo sodeloval aktivno. Zvečer je od komersa »Pri levu« E. Kristan nevoljen odšel zaradi pičle udeležbe. Linhart je pa ostal in recitiral več Prešernovih pesnitev na izust. Salon se je po malem napolnil, vsi so vzdržali do kraja, nikomur ni bilo žal.

Padeč Linhart je zadel nemilo vse, ki so ga poznali bliže. Postavljenemu na sramotni oder so ploskali le kadetsko vzgojeni zakrknjenci, oboževalci lepo počesanih las, simetrično črtanih poslovnih knjig in pravilno nalepljenih znamk. Po naravi je bil bohem, skoraj zanemarjen; ali nenavadno bister, dojemljiv in posebno delavcem nenavadno prikupen. Prva leta se je nagibal na anarhistično stran, bil je celo dopisnik švicarskega anarhistično-socialističnega tednika »Neues Leben«. Dvakrat se je oglašil v njem pod psevdonom Abditus II., kar je spravilo Prepeluha iz ravnotežja.

Od Prepeluha imam dve pismi, ki sta hkrati njegova programatična izpoved. Prav zato sem jih ohranil do danes. Njih objava bo pojasnila marsikaj iz njegovega življenja; tudi brez komentarja. Za dušeslovce in kritike je v njih gradiva za vse mogoč razplete in zaključke. Nihče bi ga ne mogel označiti tako točno, kakor se je sam, čeprav že pred mnogimi leti. Osmrtnice o njem so skoraj vse netočne, nepopolne, deloma celo napačne; še najbolje ga je označila »Delavska politika«.

Prepeluh je zanimiv najbolj kot samouk. Na-

Vsak zaveden Slovenec naj bo naročnik »Slovenije«!

Krščanska Avstrija in nekrščansko delo.

Kako razumejo v Avstriji krščansko pravičnost in strpnost, kako še bolj brez sramu kršijo jasna in natančna določila senžermenske mirovne pogodbe, nam dokazuje tole poročilo »Koroškega Slovenca«:

Najnovejša akcija Heimatbunda so nemški otroški vrteci v slovenskih krajih. Že so ustanovili te najnovejše ponemčevalnice v Št. Ilju, Glinjah, rožanski Bistrici, Svečah, Št. Jakobu, Dobrli vasi in drugod. Voditeljice so Nemke in se morajo redno posluževati tolmačev, da otroke razumejo. O delu v teh vrtcih ni treba izgubljeni besedi. Geslo »Ponemčujmo, kar se da« velja torej v podvojeni in potrojeni meri v državi s krščansko ustavo!

Širite naš list »Slovenijo«!

Slovensko društvo.

Na prošnjo pisarne »Slovenskega društva« priobčujemo:

Vabimo vse ljubljanske ude Slovenskega društva, da se udeležijo rednega mesečnega sestanka v torek 18. t. m. v Trgovskem domu v Gregorčičevi ulici. Začetek zborovanja ob 20. uri. Na sporedu je predavanje z diskusijo in poročilo o društvenem delu.

Predaval bo dr. Jože Rus o predmetu: »Jedro kočevskega vprašanja«.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

čin, ki se ga je posluževal pri vzgoji samega sebe, je nekaj svojstvenega. Premagal je mnogo dušnih naporov, žrtvoval mnogo časa in denarja. Pri samouku je tak način oprastljiv, pri šolanem ne. Njegova prva vzgoja je bila nemška — obiskoval in dovršil je nemško ljudsko šolo. Oče mu je bil namreč tesar pri Kranjski stavbni družbi, izrazilo nemškemu podjetju, ki je vplivalo tudi na svoje uslužbenec. Odtod Prepeluhov gospodovalni značaj, ki se ga je držal do konca. Zanimanje za slovensko knjigo mu je vzbudil šele Ivan Šubic, ravnatelj državne obrtne šole, ki je poučeval poleg drugih predmetov tudi slovenščino. Pičlo znanje nemščine, ki ga mu je dala ljudska šola, mu je pozneje mnogo pripomoglo k branju in razumevanju nemških del.

V delavskem gibanju do konca vojne ni nikdar igral vloge, kakršna se mu pripisuje. Tuma ima s svojo trditvijo skoraj prav, da ni bilo slovensko delavsko gibanje v svojem jedru nikdar marksistično. Sukalo se je večinoma okoli dnevnih vprašanj, brez globljega posega v družbena vprašanja. Resolucij je bilo dosti, in še radikalnih, ostale pa so vse na papirju. S svojim bernsteinskim revizionizmom, ki ga je natezal ves čas tako vztrajno, je moral ostati Prepeluh v takem ozračju popolnoma sam. In tudi ni moglo biti drugače sprico manjkanka razumnikov za pismarsko vojno. Najsvetlejša doba v njegovem življenju je doba »Avtonomista«. Končal pa je politično pot z obratom za 90 stopinj. Šesti januar ga je ohromil docela. Škoda.

Bolj dosleden in uspešen je bil kot gospodarnik. Seveda, če se tisto, kar je ustvaril, šteje za uspeh. V že omenjenem pismu je dejal tudi: »Nekdanjega propagatorja s ceste ni več... Potem: »Glej tako, da se Ti bode dobro godilo: to je namen človeškega življenja...« Da nisem bil teh misli z njim, je bil nekoč priča dr. Dragotin Lončar, ko sva se zaradi tega vprico njega zelo sprla. Bil je leta 1919, pri Avgustu Kuharju v Vevčah. Kot gospodarnika ga ni omenila nobena osmrtnica. Zakaj?

Veliko je še drugih in večjih vprašanj, ki se jih ogibamo v velikem loku. Zastonj. Kar je danes zastrto, se bo razodelo jutri samo od sebe. Razgaljeni bodo tudi tisti, ki bi morali govoriti, pa so molčali. Tedaj bo šlo tudi za to, zakaj niso govorili, in celo branili, da bi govorili drugi. Čas bo odgovoril na vse.

Dovolj je, se samo ozreti na dogodke pred letom dni. Metali so nanje velike ponjave, jih obdajali z zidovi in okopi, da ne bi predrl najmanjši pogled od njih. Nihče ni dvignil pregrinjala, nihče podrl zidov in zasul okopov, pa vendar stoji danes resnica pred nami taka, kakor je bila takrat. Nihče ni oznanil, kako je bilo z raznimi nevmešavanji, nihče pojasnil, kako s tistimi pomorskimi razbojstvi, pa nam je vendar razodelo vse. Debeli časopisni napisi od takrat spominjajo na osmojeno tramovje, ki so pod njim sežigali resnico.